drawing them to their cultural ideals. To become a teacher of a high school is a dream of every free-thinking student [5].

Teachers of different categories received special pedagogical training in teacher's seminars (later called "colleges", then - "institutes"). In the late 1990s, there were 12 teacher training seminars in Sweden: 7 males and 5 females.

The activities were based on the following provisions:

- the whole course was free of charge;
- full training course lasted 4 years;
- boys and girls from the age of 16 who passed the examination at the national school course were admitted to the educational institution.

The seminary graduates were competitively selected in order to obtain a teaching position based on the interview. Teachers were appointed by the Parish Councils. Prior to this, the applicants were interviewed by the school board, which, following the interview, proposed to the Council the top three candidates of choice [6].

The historical experience of organizing teacher education in Sweden has laid the foundations for the further development of teacher training. According to archival data, in 1905 the number of teacher training institutions was 14 (total population was 5.4 million), and in 2005 - 25 higher education institutions for teacher training (total population - 8.6 million persons) [6].

Based on the research, it can be noted that in the process of becoming a teacher education in Sweden, the following main trends are observed: orientation towards the needs of the school and society; improving the system of organizing teacher education by developing and introducing new options for teacher training; increasing the prestige of the teaching profession.

References

1. Rosengren, Karl Erik and Ohngren, Bo. 1997. *An Evaluation of Swedish Research in Education*. Stockholm: HSFR.
2. Veybul', Y. 1998. *Kоротка історія Швеції [A brief history of Sweden]*. Stockholm.
3. Landquist, J. 1963. *Pedagogikens historia*. Gleerup, Lund.
4. Isling, A. 1988. *Det pedagogiska arvet. (The Pedagogical Heritage: the struggle for and against a democratic school)*. Stockholm: Sober Forlags AB.
5. Orlovskyy, S., 1911. *Ocherky Shvetsyy [Essays in Sweden]. Higher public school in Sweden*, 1.
6. Sorensen, A. 1928. *Kristendomsundervisningen enligt 1919 ars undervisningsplan (Teaching religion according to the curriculum of 1919). Arbetssattet I Folkskolan VI*, pp. 23-45.

УДК.373.5.016:82

DOI:10.31339/2617-0833-2020-1(28)-117-121

МЕТОД СПОСТЕРЕЖЕННЯ НАД МОВНИМИ ЯВИЩАМИ ЯК ОДИН З ДІЄВИХ МЕТОДІВ ВИВЧЕННЯ ФОНЕТИКИ

Навроцька Р. Я.

METHOD OF OBSERVATION OVER LINGUISTIC PHENOMENA AS ONE OF THE EFFECTIVE METHODS OF STUDYING PHONETICS

Navrotska Ruslana

У статті розглянуто метод спостереження над мовними явищами, його основні характеристики, форми застосування. З'ясовано, як можна застосовувати даний метод на уроках вивчення фонетики. Окреслено основні принципи використання методу, чи допомагає осмислити мовні факти та явища, чи передбачає наявність спеціально дібраного матеріалу.

Ключові слова: метод спостереження, фонетика, методи вивчення фонетики.

The article deals with the method of observation of linguistic phenomena, its main characteristics, forms of application. How this method can be applied in the phonetics lessons has been clarified. The basic principles of using the method are outlined, whether it helps to understand the linguistic facts and phenomena, or the presence of specially selected material. The purpose of this article is to characterize the observation method as one of the effective methods of teaching phonetics at school, to trace its patterns and features. This method helps to understand the linguistic facts and phenomena. It involves the presence of specially selected material prepared by the teacher (for the whole class or for each student separately) or selected by his students in a textbook written on the whiteboard (interactive or classroom). It should be emphasized that technical means are becoming an active source of knowledge here.

Key words: observation method, phonetics, methods of studying phonetics.

Актуальність статті зумовлена необхідністю аналізу методики викладання фонетики у школі, виділення методу спостереження над мовними явищами. Проблема визначення пріоритетного методу вивчення фонетики засвідчується наявністю великої кількості досліджень та публікацій.

Теорію та практику навчання фонетики досліджували: І.С. Олійник, М. Вашуленко, О.Дмитровський, А.Медушевський, Н. Тоцька, С.Чавдаров, Л. Симоненкова, О. Караман, Л. Мацько та ін.. Вони зробили вагомий внесок в розвиток вивчення української фонетичної системи, та створили передову базу, на основі різних методів, для кращого її засвоєння.

Мета – охарактеризувати метод спостереження як один з дієвих методів викладання фонетики у школі, простежити його закономірності й особливості.

Метод спостереження над мовними явищами часто застосовується на уроках української мови. Суть цього методу полягає у тому, що учні на пропозицію вчителя і під його керівництвом спостерігають той чи інший мовний матеріал і роблять відповідні висновки, усвідомлюють правила з фонетики, граматики чи пов'язаного з ними правопису. Метод спостереження над мовою реалізується за допомогою різних прийомів роботи, таких як власне спостереження і аналіз мовних фактів (порівняння, протиставлення або зіставлення).

Спостереження над мовою зазвичай поєднуються з поясненням вчителя, короткою бесідою, записами, унаочнюванням тих чи інших засобів з метою виділити їх, звернути на них особливу увагу і таким чином допомогти учням, полегшити учням процес спостереження.

Як зазначає Дорошенко: „Поєднання методу спостережень з іншими методами навчання має особливо широке застосування, оскільки проведення роботи з учнями виключно шляхом спостережень над мовою забирає багато часу. Разом з тим проведення спостережень вимагає від учнів певної підготовки, тому доцільно користуватися цим методом у 9-11 класах. У 5-6 класах слід обмежитися тільки елементами спостережень над мовою” [5, 48].

Вагоме значення має підбір дидактичного матеріалу, що пропонується учням для спостереження. Часто цей матеріал міститься в підручнику, інколи його потрібно виготовити, склавши таблиці, плакати, продемонструвати їх на інтерактивній дошці або записати на звичайній дошці чи в зошитах. Також під час добування необхідного матеріалу можна долучити учнів, де вони б могли дібрати необхідний матеріал з прочитаних літературних творів. Тоді така робота містить творчий характер. Інколи важко знайти суцільний текст з усіма мовно-граматичними особливостями, потрібними для аналізу, а тому варто підібрати окремі речення і слова для спостереження.

Метод спостереження над мовним матеріалом з використанням підручника нагадує метод роботи з підручником. Проте це лише зовнішня подібність. Насправді між ними існує

суттєва різниця. Так, під час роботи з підручником „процес розумової діяльності учнів проходить переважно шляхом дедукції, бо так з'ясовується навчальний матеріал, а при застосуванні методу спостереження, учитель веде учнів у більшості випадків шляхом індукції” [5, 48].

Можна користуватися методом спостереження на різних етапах уроку – як під час пояснення і закріплення нового матеріалу, так і під час узагальнення вивченого, коли учням пропонується шляхом виділення певного мовного матеріалу зробити відповідні висновки.

Спостереження над мовним матеріалом вимагають активної участі всього класу під керівництвом учителя. Потрібно добирати матеріал для спостережень, постійно стежити за роботою учнів і в міру потреби допомагати їм. Слід скеровувати учнів у необхідному напрямку, коли вони роблять окремі помилки. Крім того, вчитель узагальнює роботу учнів, дає конкретне визначення тих правил, які учні тільки-но сформулювали.

За допомогою самостійних спостережень учнів можна опрацювати інколи всю тему. Зокрема, методом спостережень доцільно опрацювати вже знайомі певною мірою теми, а спостереження над ними служать для міцнішого закріплення їх або для розширення відомостей про ці знайомі поняття. До таких тем можна віднести: „Звуки мовлення. Голосні та приголосні звуки”, „Дзвінки та глухі приголосні” та інші.

Спостереження над мовними явищами легко поєднується з іншими методами навчання. Наприклад, проводячи методом викладу урок на тему „Вживання м'якого знаку” (5 клас), учитель може пропонувати учням спостерігати над відповідним мовним матеріалом, вказувати де м'який знак вживається, а де ні; наводити відповідні приклади. Ще більшою мірою треба організовувати спостереження учнів над мовою, вивчаючи той чи інший матеріал методом бесіди або мовного розбору, бо без спостережень над мовними фактами ці методи були б неповноцінними.

Метод спостереження базується на активному мисленні учнів, вчить їх аналізувати мовні факти і на цій основі робити необхідні висновки. Цей метод готує учнів до роботи над аналізом літературних творів.

Проведення спостережень над мовними явищами допомагає учневі краще зрозуміти сутність мовних фактів, явищ процесів, осмислити зв'язок між ними і теоретичними висновками, що з них випливають. Це полегшує розв'язання подальших навчальних завдань, виконання тренувальних вправ.

Мовні явища, що вивчаються у школі, чи то за певними ознаками, чи за своїми функціями подібні між собою. Вивчення одного такого явища полегшує умови для вивчення іншого. Знову ж таки для встановлення аналогій виправдовує себе метод спостережень, який допомагає відшукати в новому матеріалі факти, близькі до відомих.

І. С. Олійник наголошує: „У системі методу спостережень і аналізу мовних явищ важливою ланкою є лінгвістичний експеримент. Якщо в процесі спостереження над мовними явищами і фактами учні працюють лише в рамках передбачено вчителем тексту, то під час лінгвістичного експерименту вони можуть спостерігати над мовною одиницею різних сферах її функціонування, робити заміну мовних одиниць, пристосовуючи їх до відповідної мовної ситуації, тощо” [4, 51].

На використанні методу спостереження наполягав і В. Сухомлинський: „Засвоєння – це активне думання, розмірковування фактами „дослідницький підхід до речей, предметів, фактів, явищ; активне думання починається з тем, де учень користується поняттями, судженнями, умовиводами, застосовує їх,.. Також він зазначав, що опрацювання матеріалу методом спостереження з використанням самостійної практики забезпечує, „по-перше, високий рівень самостійності й виконання поставлених завдань; по-друге, напружену мисленнєву діяльність і, по-третє, безпосередню участь вже в самому процесі відкриття правила” [8, 9-12].

Також коли мовні явища є досить складними для української мови, потрібно розібратися з ними спочатку проаналізувавши відповідні приклади, а вже потім пояснювати

теоретичний матеріал. Так, наприклад, під час вивчення теми „Спрощення в групах приголосних” варто ознайомити учнів з якомога більшою кількістю прикладів, простежити, які фонетичні особливості відбуваються під час такого мовного явища.

Спостереження над звуковим складом слів і їх вимовою спрямовують на визначення кількості голосних звуків у поданих словах: *дорога, мова, любисток, обеліск*. Завдання визначити кількість складів у слові доповнюють вимогою вказати в цих словах склади (відкриті чи закриті). Цікавою буде вправа, у якій потрібно порівняти пари слів і визначити, якими звуками різняться слова в кожній парі, наприклад: *море – горе, коза – коса, везти – нести, рис – рись*. Важливо, щоб спостереження над мовними явищами поєднувалось з поясненням їх значення.

Висновки. Отже, цей метод допомагає осмислити мовні факти та явища. Він передбачає наявність спеціально дібраного матеріалу, підготовленого учителем (для всього класу чи для кожного учня окремо) або вибраного за його пропозицією учнями в підручнику, написаного на дошці (інтерактивній чи класній), текстовій таблиці. Слід наголосити, що саме технічні засоби стають тут активним джерелом знань.

Метод спостережень активізує пізнавальну діяльність учнів, їх самостійність у розв’язанні поставленого завдання. Теоретичні знання, що народжується безпосередньо з фактів, за свідченням В. Сухомлинського, виявляються найміцнішими. Метод спостереження над мовою допомагає осмислити мовні факти та явища.

Список використаних джерел

1. Медушевський А. П. Викладання фонетики і морфології української мови у восьмирічній школі [Текст]: посіб. для виклад. та студентів факультетів мови й літ-ри педінститутів / А. П. Медушевський. – К. : Рад. школа, 1962. – 320 с.
2. Методика вивчення української мови в школі: посібник для вчителів / О. М. Біляєв, В. Я. Мельничайко, М. І. Пентиліук та ін. – К. : Радянська школа, 1987. – 246 с.
3. Методика викладання української мови в середній школі / за ред. С. Х. Чавдарова і В. І. Масальського. – К. : Радянська школа, 1962. – 228 с.
4. Методика викладання української мови в середній школі: навч. посіб. / І. С. Олійник, В. К. Іваненко, Л. П. Рожило, О. С. Скорик ; за ред. І. С. Олійника. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Вища шк., 1989. – 439 с.
5. Методика викладання української мови : навч. посібник / С. І. Дорошенко, М. С. Вашуленко, В. Я. Мельничайко та ін.; за ред. С. І. Дорошенка. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Вища шк., 1992. – 398 с
6. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах: підручник для студентів-філологів / за ред. М. І. Пентиліук. – К.: Ленвіт, 2000. – 264 с.
7. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / М. І. Пентиліук, С. О. Караман, О. В. Караман, О. М. Горошкіна, З. П. Бакум, І. В. Гайдаєнко ; за ред. М. І. Пентиліук. – К.: Ленвіт, 2005. – 400 с.
8. Сухомлинський В. О. Відповідність методів навчання змісту і меті уроку / В. О. Сухомлинський // Радянська школа. – 1959. – № 11. – С. 9–12.
9. Сучасна українська літературна мова: підручник / А.П. Грищенко, Л.І. Мацько, М.Я. Плющ та ін.; за ред. А.П. Грищенка. – 3-тє вид., доповн. – К.: Вища школа, 2002. – 439 с.
10. Тоцька Н. Дидактичний матеріал з фонетики [Текст]: посібник для вчителя / Ніна Іванівна Тоцька. – К.: Рад. школа, 1991. – 144 с.

References

1. Medushevs`ky`j, A P. 1962. Vy`kladannya fonety`ky` i morfologiyi ukrayins`koyi movy` u vos`my`richnij shkoli [Teaching phonetics and morphology of the Ukrainian language in an eight-year school]. Ky`yiv. Rad. shkola, 320 p.

2. Bilyayev, O. M., Mel'ny`chajko, V. Ya., Penty`lyuk, M. I. 1987. Metody`ka vy`vchennya ukrayins`koyi movy` v shkoli [Methods of learning the Ukrainian language at school: a guide for teachers]. Ky`yiv. Radyans`ka shkola, 246 p.
3. Chavdarov, S. X., Masal`s`ky`j, V. I. 1962. Metody`ka vy`kladannya ukrayins`koyi movy` v serednij shkoli [Methods of teaching the Ukrainian language in high school]. Ky`yiv. Radyans`ka shkola, 228 p.
4. Olijny`k, I. S., Ivanenko, V. K., Rozhy`lo, L. P., Skory`k, O. S. 1989. Metody`ka vy`kladannya ukrayins`koyi movy` v serednij shkoli [Methods of teaching the Ukrainian language in high school]. Ky`yiv. Vy`shha shk., 439 p.
5. Doroshenko, S. I., Vashulenko, M. S., Mel'ny`chajko, V. Ya. 1992. Metody`ka vy`kladannya ukrayins`koyi movy` [Methods of teaching the Ukrainian language]. Ky`yiv. Vy`shha shk., 398 p.
6. Penty`lyuk, M. I. 2000. Metody`ka navchannya ridnoyi movy` v serednix navchal`ny`x zakladax [Methods of teaching the native language in secondary schools]. Ky`yiv. Lenvit, 264 p.
7. Penty`lyuk, M. I., Karaman, S. O., Karaman, S. O., Goroshkina, S. O., Bakum, Z. P., Gajdayenko I. V. 2005. Metody`ka navchannya ukrayins`koyi movy` v serednix osvithnix zakvladax [Methods of teaching the Ukrainian language in secondary schools]. Ky`yiv. Lenvit, 400 p.
8. Suxomly`ns`ky`j, V. O. 1959. Vidpovidnist` metodiv navchannya zmistu i meti uroku [Correspondence of teaching methods to the content and purpose of the lesson]. Soviet school. N. 11, P. 9–12.
9. Gry`shhenko, A. P., Macz`ko, L. I., Plyushh, M. Ya. 2002. Suchasna ukrayins`ka literaturna mova [Modern Ukrainian literary language]. Ky`yiv. Vy`shha shkola, 439 p.
10. Tocz`ka, N. 1991. Dy`dakty`chny`j material z fonety`ky` [Didactic material on phonetics]. Ky`yiv. Rad. shkola, 144 p.

УДК [37-042.4:004:316.772.5]:373.5(045)

DOI:10.31339/2617-0833-2020-1(28)-121-124

THE USING OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN SECONDARY SCHOOL

Plisko Yaroslav, Rozman Iryna

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

Пліско Я.В., Розман І.І.

The article deals with the problems of introduction of information and communication technologies in the educational process of secondary education institutions, defines the state of the studied subject and prospects of introduction of the latest educational technologies. The importance of introduction of educational innovative and information technologies is clarified.

Key words: newest technologies, secondary education, traditional education, teaching aids.

У статті розглянуто сутність та функціональність інформаційних та комунікаційних технологій, визначено стан досліджуваної тематики та перспективи запровадження новітніх освітніх технологій. З'ясовано значення запровадження освітніх інноваційних та інформаційних технологій.

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес відбувається активно, впливає на формування розвиненої особистості, оскільки це створює